

Riksantikvarens vurdering av Langestrand og tidligere vernekonflikter

I 1985 fredet daværende miljøvernminister Rakel Surlien (SP) i Kaare Willochs (H) regjering Eidgata 10 på Langestrand. Foranledningen var at eier Treschow-Fritzøe ønsket å rive arbeider/funksjonærboligen fra 1856 for å oppføre rekkehus på tomten. Kommunen behandlet på den tiden bevaringsplan for Langestrand, men ønsket å utelate Eidgata 10 fra bevaringsplanen, da man ikke ville motsette seg eiers ønske om å gjennomføre byggeprosjektet. Riksantikvaren innstilte eiendommen til fredning og miljøvernministeren vedtok fredningsformål for eiendommen samme år. Saken er referert i Vern og virke, Riksantikvarens årsmelding for 1986:

"Riksantikvaren har lenge vurdert Langestrand som en spesielt verdifull bydel antikvarisk sett. Siden 1600-tallet har håndverkere og industriarbeidere med tilknytning til sagbruk og jernverk bodd i området. Langestrand har en rekke bevaringsverdige bygninger. Enkeltvis er ikke alle disse fredningsverdige i tradisjonell forstand, men det totale antall gamle hus utgjør en helhet som er fredningsverdig. Størstedelen av Langestrand ble i februar 1985 regulert til spesialområde bevaring i medhold av plan og bygningslovens paragraf 25.6."

Saken hadde et forspill i rivningen av den såkalte Normangården kort tid i forveien. Normangården, eller Kirkegaten 1, var et patrisierhus som lenge var eiet av botaniker Musæus Norman, sist av Treschow-Fritzøe A/S. Opprinnelig oppført på 1700-tallet, men påbygget rundt 1850. Etter rivningen ble det oppført en større murbygning med flere boliger på tomten. Saken regnes som en av de traumatiske rivesakene på Langestrand.

Bevaringsplanen for Langestrand ble vedtatt samme år, men større områder, deriblant verksområdet, ble utelatt fra planen pga. eiers motvilje mot restriksjoner på egen eiendom. Det ble i den forbindelse vist til Cappelen på Ulefoss som truet med å flytte virksomheten ut av bygda dersom man ikke fikk rive en del gamle arbeiderboliger fra verkstiden. Larvik kommune ga etter, og lot være å regulere verksområdet til bevaring. Grunneieren ønsket den gang også å unngå bevaringsregulering av kvartalet Langesgate/Nedre Fritzøegate hvor bl.a. Oberinspektøranlegget fra grevskapstiden befinner seg. Siden har det vært vedvarende strid om bevaring av deler av bygningsmassen i dette kvartalet. Langesgate 4 og 6 ble reddet fra rivning, men to fløyer i det barokke oberinspektøranlegget fra 1706 ble revet henholdsvis i 1999 og 2002. Den siste saken medførte politianmeldelse av tiltakshaver og større avisoppslag i rikspresen og saken ble senere henlagt da kommune og fylkeskommune var tilfreds med det nye bygget som var reist og det ikke lenger var mulig å klarlegge hva som var revet. Saken om Langesgate 4 og 6 utløste et brev fra Riksantikvaren til Vestfold fylkeskommune hvor Riksantikvaren stilte spørsmål ved håndteringen av verneplanen. I dette brevet ble vernevurderingen fra Vern og virke 1986 gjentatt og utdypet.